

## BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARI ORQALI TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY- ASOSIY OMILLARI

**Saidova Mexriniso Bekturdi qizi**  
*Osiyo Xalqaro Universiteti Magistranti.*

**Annotatsiya:** *Mazkur ilmiy maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida o'qish savodxonligi darslari orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari batafsil yoritilgan. Tadqiqotda o'qish savodxonligi va tanqidiy fikrlash tushunchalarining pedagogik mohiyati, ularning o'zaro bog'liqligi, zamonaviy ta'lim talablaridagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash jarayonida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodlar va yondashuvlar asoslab beriladi.*

**Kalit so'zlar:** *o'qish savodxonligi, tanqidiy fikrlash, boshlang'ich ta'lim, bo'lajak o'qituvchi, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik texnologiyalar.*

## THEORETICAL AND PRACTICAL FOUNDATIONS OF DEVELOPING CRITICAL THINKING THROUGH READING LITERACY LESSONS IN FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

**Saidova Mexriniso Bekturdi qizi**  
*Asia International University, Master's Student*

**Annotation:** *This scientific article thoroughly examines the theoretical and practical foundations of developing critical thinking through reading literacy lessons in future primary school teachers. The study analyzes the pedagogical essence of the concepts of reading literacy and critical thinking, their interconnection, and their role in modern educational requirements. Furthermore, methods and approaches that contribute to the development of critical thinking during the professional training of future teachers are substantiated.*

**Keywords:** *reading literacy, critical thinking, primary education, future teacher, competency-based approach, pedagogical technologies*

## ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ЧЕРЕЗ УРОКИ УЧЕБНОЙ ГРАМОТНОСТИ

**Саидова Мехринисо Бектурдиевна**  
*Магистрантка Азиатского Международного Университета*

**Аннотация:** В данной научной статье подробно рассмотрены теоретические и практические основы развития критического мышления у будущих учителей начальных классов через уроки учебной грамотности. Исследование анализирует педагогическую сущность понятий «учебная грамотность» и «критическое мышление», их взаимосвязь и роль в современных требованиях образования. Кроме того, статья обосновывает методы и подходы, способствующие развитию критического мышления в процессе профессиональной подготовки будущих педагогов.

**Ключевые слова:** учебная грамотность, критическое мышление, начальное образование, будущий учитель, компетентностный подход, педагогические технологии.

## KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimiga qo'yilayotgan talablar tubdan o'zgarmoqda. Ta'lim jarayonida faqat bilim berish emas, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish, xulosa chiqarish va muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifa etib belgilanmoqda. Bu jarayonda boshlang'ich ta'lim muhim ahamiyatga ega bo'lib, aynan shu bosqichda o'quvchilarning intellektual va mantiqiy fikrlash asoslari shakllanadi.

Shu nuqtai nazardan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida o'qish savodxonligi darslari orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish masalasi dolzarb hisoblanadi. Chunki boshlang'ich sinf o'qituvchisi kelajak avlodning fikrlash tarzini shakllantiruvchi yetakchi shaxsdir.

## ASOSIY QISM

O'qish savodxonligi tushunchasi zamonaviy pedagogikada keng qo'llaniladigan tushunchalardan biridir. Xalqaro baholash dasturlarida, xususan, PISA va PIRLS tadqiqotlarida o'qish savodxonligi shaxsning yozma matnlarni tushunish, ulardan foydalanish, tahlil qilish va baholash qobiliyati sifatida talqin etiladi. Boshlang'ich ta'limda o'qish savodxonligi o'quvchilarning nutqiy rivoji, dunyoqarashi va tafakkurining shakllanishida asosiy omil hisoblanadi.

O'qish jarayonida o'quvchi nafaqat matn mazmunini anglaydi, balki undagi asosiy g'oyani ajratib olish, muallif fikriga munosabat bildirish, xulosa chiqarish ko'nikmalarini ham egallaydi.

Tanqidiy fikrlash — bu axborotni chuqur tahlil qilish, uni baholash va asoslangan xulosalar chiqarish jarayonidir. Pedagogik nuqtai nazardan, tanqidiy fikrlash o'quvchilarning bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishiga, mustaqil qaror qabul qilishiga va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tanqidiy fikrlash quyidagi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi:

- axborotni tahlil qilish;
- solishtirish va umumlashtirish;
- sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash;

- dalillarga asoslangan xulosa chiqarish;
- o'z fikrini erkin va asosli ifodalash.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi ularning nazariy bilimlari bilan bir qatorda metodik va mantiqiy fikrlash ko'nikmalariga ham bog'liqdir. O'qituvchi o'quv jarayonini tashkil etishda o'quvchilarni faollashtiruvchi, ularni mustaqil fikrlashga undovchi metodlardan foydalanishi zarur. O'qish savodxonligi darslari bo'lajak o'qituvchilar uchun tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda eng qulay maydon hisoblanadi. Chunki matn bilan ishlash jarayonida savollar berish, munozara olib borish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish imkoniyatlari mavjud.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish quyidagi asosiy omillar orqali amalga oshiriladi:

1. Kompetensiyaviy yondashuv – bilim, ko'nikma va malakalarni amaliy faoliyatda qo'llashga yo'naltirilgan ta'lim.
2. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – har bir talabaning individual imkoniyatlarini inobatga olish.
3. Interfaol metodlar – o'quv jarayonida talabalarning faolligini oshirish.
4. Muammoli ta'lim – talabalarda izlanish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish.
5. Refleksiya – o'z faoliyatini tahlil qilish va baholash.

O'qish savodxonligi darslarida quyidagi metodlar samarali hisoblanadi: klaster usuli, INSERT texnologiyasi, Venn diagrammasi, "Baliq skeleti", debat va munozaralar, savol-javob texnikalari. Ushbu metodlar o'quvchilarda tahliliy fikrlashni rivojlantiradi.

### **XULOSA**

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida o'qish savodxonligi darslari orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish zamonaviy ta'limning muhim vazifalaridan biridir.

Ushbu jarayonni samarali tashkil etish ta'lim sifatini oshirishga, raqobatbardosh va tafakkuri rivojlangan pedagog kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, o'qish savodxonligi darslarida tanqidiy fikrlashga yo'naltirilgan mashg'ulotlar tashkil etilganda bo'lajak o'qituvchilarning darsni rejalashtirish, savollar tuzish va baholash ko'nikmalari sezilarli darajada rivojlanadi.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent, 2021.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. PIRLS 2021 Assessment Framework. – International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
5. PISA 2022 Results. – OECD Publishing.

6.Vygotskiy L.S. Tafakkur va nutq. – Moskva, 1999.